

ERKEN ÇOCUKLUKTA ÖZEL EĞİTİM Çekmeköy RAM

Özel gereksinimi olan çocukların erken teşhis ve tanısı günümüzde önemini kanıtlamış bir gerekliliktir. Çocuğun sorunu ne denli erken belirlenirse, gereksinimine uygun türde bir eğitim programına o kadar erken yaşta yerleştirilebilir. Özellikle, bireyin yaşamında büyük önem taşıyan erken çocukluk yıllarında eğitime başlama daha sonraki eğitim kademeleri için bir temel oluşturacaktır. Çocuğun daha geç dönemde, örneğin ilkokula başladığında, bir özel gereksinimi olduğunun fark edilmesi gelişimi açısından çok önemli olan, erken çocukluk yıllarının iyi değerlendirilememesi anlamına gelmektedir. Erken dönemde eğitimin özel gereksinimi olan çocuklara etkileri ile ilgili araştırmalar incelendiğinde; erken çocukluk eğitimi programlarına katılan bebeklerin katılmayanlara göre gelişimlerinin hızlandığı, bilişsel, sosyal ve dil becerilerinde artış olduğu, hatta fiziksel gelişimlerinin bile farklılaştığı görülmektedir (1). Böylece yaşamın ilk yıllarında verilen programlı ve sistematik bir destekle çocukların tüm kapasiteleri ortaya çıkarılabilmekte ve temel eğitim için alt yapı hazırlanmış olmaktadır (2).

HAZIRLAYANLAR

Özge KANTAROĞLU
Aliye SARIOĞLU TURHAN

Gelişme geriliği yalnızca tek bir alanda sınırlı olabileceği gibi, iki veya daha fazla alanda da olabilir.

1. Motor gelişim: Yürürken, otururken veya pozisyon değiştirirken büyük kas gruplarının kullanılması ve ince motor kabiliyetler (yemek, resim yapmak, oyun oynamak sırasında ellerin kullanımı gibi).

2. Dil gelişimi (Artikülasyon, dil yetenekleri, sözel olmayan sembol kullanımı), yalnızca dil veya konuşmada gecikme, dil gelişim bozukluğu, gelişimsel disfazi, veya özgün dil bozukluğu olarak tanımlanır.

3. Adaptif veya bilişsel gelişim: Sezgiler, bakış açısı, sözel ve sözel olmayan nedenlerle problem çözme olarak tanımlanır. Yalnızca öğrenme ve anlama değil bu bilgileri gerektiğinde kullanmayı da kapsar.

4. Kişisel veya sosyal gelişim: Psikososyal gelişme geriliği, ilerleyen zamanda davranış sorunları olarak ortaya çıkabilir. Kişisel gelişim, günlük hayattaki çeşitli aktivitelerde örneğin beslenme, giyinme, tuvalet gibi öz bakım yeteneklerini içerir.⁸

Yaşamın ilk yıllarında, optimal gelişim için gerekli nöral yollar oluşur ve ileriki öğrenme, davranış ve sağlıkla ilgili temeller atılır. Beyin, yüksek bilişsel fonksiyonlar için basit süreçten kompleks sürece doğru bu dönemde gelişir. Gelişimin birçok önemli periyodu 6 yaşına kadar tamamlanır ve eğer gelişimin başlangıç yıllarında problemler tanımlanamazsa, tedavi şansı kaçırılmış olabilir. Gelişme geriliğinin erken dönemde saptanması, önleme ve rehabilitasyon programlarına erişim sonucu bilişsel, davranışsal, akademik ve uyum fonksiyonlarında ilerleme kaydedilmesini sağlar.

Erken dönemde eğitimin özel gereksinimi olan çocuklara etkileri ile ilgili araştırmalar incelendiğinde; erken çocukluk eğitimi programlarına katılan bebeklerin katılmayanlara göre gelişimlerinin hızlandığı, bilişsel, sosyal ve dil becerilerinde artış olduğu, hatta fiziksel gelişimlerinin bile farklılaştığı görülmektedir (1). Böylece yaşamın ilk yıllarında verilen programlı ve sistematik bir destekle çocukların tüm kapasiteleri ortaya çıkarılabilmekte ve temel eğitim için alt yapı hazırlanmış olmaktadır

Erken rehabilitasyon programları ile gelişme geriliği olan çocukların özel eğitim ihtiyaçlarında ortalama %14 ve sınıf geçememe durumunda %13 azalma ve IQ testinde yaklaşık 6,5 puan artışı sağlanmıştır.6 Gelişme geriliği erken saptanan ve okulöncesi eğitim programı alan çocuklarda, daha az sınıf tekrarı ve okul terk etme görülmüştür

Türkiye’de Erken Çocuklukta Özel Eğitim İle İlgili Yönetmelikler;

Türkiye’de ise erken çocukluk özel eğitimi ilk olarak 1997 yılında Resmi Gazete’de yayınlanarak 573 sayılı Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile yasal olarak kabul edilmiştir (573 sayılı Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname [ÖEHKHK], 1997). Erken Çocukluk Dönemi Eğitimi ise Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği’nde (2006) tanımlanmış olup, son yayınlanan yönetmelikte de (ÖEHY, 2018) geçerliliğini korumaktadır. Bu tanıma göre erken çocukluk eğitimi, 0-36 ay arasındaki 4 küçük çocukları kapsamakta olup, ailenin bireyin eğitimine katkı sağlamak amacıyla bilgilendirilerek destekleneceği ifade edilmektedir (ÖEHY, 2006, 2018). Öte yandan, Resmi Gazete’de yayınlanan 5378 sayılı “Özürümler ve Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun”da, özel gereksinimli çocuğun erken tanı ve tedavisinin sağlanması görevinin Sağlık Bakanlığı’nca yerine getirileceği belirtilmiştir (Resmi Gazete, 2013).

Erken Çocuklukta Tanı İçin Kullanılabilecek Envanter-Testler;

- Denver II Gelişimsel Tarama Testi-DENVER II:
0-6 yaş çocukların gelişimini değerlendirmek için tüm dünyada yaygın olarak kullanılan bir gelişim tarama testidir. Eğitimi almış ve yeterlilik sınavını geçmiş kişilerce uygulanabilmektedir. Kişisel-sosyal,ince motor-uyumsal, dil, kaba motor olmak üzere dört bölümde toplanmış 134 maddeden oluşmaktadır. Tarama amacıyla 6 yaşına kadar tekrar tekrar kullanılabilir.
- Gazi Erken Çocukluk Gelişimi Değerlendirme Aracı-GEÇDA:
GEÇDA; psikomotor, bilişsel, dil ve sosyal-duygusal gelişim alanlarını değerlendiren toplam 249 maddeden oluşmakta olup 0-72 ay arası çocukların gelişimini 21 yaş diliminde değerlendirmektedir
- Ankara Gelişim Tarama Envanteri-AGTE:
Anne-baba ile görüşme yoluyla 0-72 ay arası çocukların gelişimini değerlendiren bir gelişimsel tarama aracıdır. Dil-bilişsel, ince motor, kaba motor ve sosyal beceri-öz bakım alt ölçekleri olarak dört alt ölçekte toplanmış 154 maddeden oluşmaktadır. Alt ölçek puanlarının yanı sıra genel toplam puan elde edilmektedir.
- Gelişimi İzleme ve Destekleme Rehberi (GİDR):
1996 yılında, Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı Gelişimsel Pediatri Ünitesi tarafından geliştirilmiştir. Yöntemi ve uygulama kolaylığı nedeni ile Sağlık Bakanlığı Ana Çocuk Sağlığı ve Aile Planlaması Genel Müdürlüğü'nün "Erken Çocukluk Döneminde Gelişimin Desteklenmesi" programında da yer almaktadır.²¹

KAYNAKÇA

- (1) Bülbin Sucuođlu. "Erken Çocukluk Özel Eğitim Programları", Milli Eğitim, Sayı:136, Ekim-Kasım-Aralık, 1997, s.53-54.
- (2) Karen E. Diamond, Linda L. Hestenes ve Caryn E.O' Connor. "Integrating Young Children With Disabilities in Preschool: Problems and Promise". Young Children, January, 1994, 68-75.
8. Rydz D., Shevell MI., Majnemer A., Oskoui M. Developmental screening. J Child Neurol2005 Jan;2(1):4-21.